

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för utbildningsvetenskap

Barns språkutveckling i förskolans hall

Petra Eriksson och Madelene Thörnberg

2022

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Didaktik
Förskolläraryrket

Handledare: Malin Jonsson
Examinator: Jan Grannäs

Eriksson, P., Thörnberg, M., (2022). *Barns språkutveckling i hallen*. Examensarbete i didaktik. Förskolläraryrket. Akademin för utbildning och ekonomi. Högskolan i Gävle.

Abstract

Studiens syfte är att undersöka vilka möjligheter till kommunikation och språkutveckling barn erbjuds i förskolans hall, utifrån pedagogers perspektiv. Hur utformningen av hallens miljö samt hur dokumentation används i denna miljö för att stötta barns språkutveckling. För undersökningen valdes enkätstudie. Svar erhöles från 41 respondenter, både förskollärare och barnskötare. Datasorteringen resulterade i fyra kategorier, "Pedagogers bakgrund och verksamhet", "Hallens utformning", "Undervisning i språkutveckling utifrån och med stöd av dokumentation" och "Pedagogers förhållningssätt". Undersökningen grundar sig i ett sociokulturellt perspektiv på lärande och i resultatredovisningen kopplas datainsamlingen till begrepp inom detta teoretiska perspektiv med fokus på barns språkutveckling utifrån dokumentation samt samtal och sociala samspel med barn, pedagoger och barns vuxna. I resultatet beskrivs att hallen används som informationscentrum och miljö för kommunikation. Utifrån dokumentation i hallmiljön skapas möjligheter för barn och barns vuxna att samtala och reflektera. Pedagogerna anser att all dokumentation i hallen stödjer barns språkutveckling om den används. De stöttar barnen i samtal kring dokumentationen vid på- och/eller avklädning, genom att pedagogerna är medvetna i samtalen med barnen och med stöd av dokumentationerna, utmanar, ställer frågor och stöttar.

Nyckelord: Dokumentation, Förskola, Interaktion, Socialt Samspel, Sociokulturellt perspektiv, Språkutveckling

Innehåll

1.	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar.....	1
1.2	Disposition.....	2
2.	Bakgrund.....	3
3.	Tidigare forskning.....	5
3.1	Betydelsen av utvecklat språk.....	5
3.2	Språkutveckling kopplat till miljö.....	5
3.3	Språkutvecklande arbetssätt och dokumentationens betydelse.....	6
4.	Lärande ur ett sociokulturellt perspektiv.....	8
4.1	Närmaste utvecklingszonen.....	9
4.2	Scaffolding.....	9
4.3	Artefakter.....	10
4.4	Kulturella redskap.....	10
4.5	Mediering.....	10
4.6	Internalisering.....	11
5.	Metod.....	12
5.1	Litteratursökning.....	12
5.2	Enkät som metod.....	12
5.3	Urval.....	14
5.4	Procedur datainsamling.....	14
5.5	Bortfallsanalys.....	15
5.6	Forskningsetiska principer.....	15
5.7	Databearbetning.....	15
5.8	Metodens tillförlitlighet.....	16
6.	Resultat.....	17
6.1	Pedagogernas bakgrund och verksamhet.....	17
6.2	Hallens utformning.....	18
6.2.1	Presentation av dokumentation i hallens miljö.....	18
6.2.2	Syftet med dokumentation i hallen.....	20
6.2.3	Vilken dokumentation presenteras i hallen.....	20
6.3	Undervisning i språkutveckling utifrån och med stöd av dokumentation.....	21
6.3.1	Hur dokumentation stödjer barns språkutveckling.....	21
6.3.2	Hallen som språkutvecklande undervisningsmiljö.....	22
6.3.3	Dokumentation för kommunikation med barns vuxna.....	23
6.4	Pedagogers förhållningssätt.....	25
6.5	Resultatsammanfattning.....	26
7.	Diskussion.....	27
7.1	Resultatdiskussion.....	27
7.2	Metoddiskussion.....	30
8.	Slutsatser.....	31
8.1	Förslag till fortsatt forskning.....	31
9.	Referenser.....	33
	Bilagor.....	35
	Bilaga 1: Information till anställda.....	35
	Bilaga 2: Enkätfrågor.....	36

1. Inledning

Förskolans läroplan (Skolverket, 2018) beskriver att barn i förskolan ska få möjligheter samt förutsättningar att utveckla språket, utveckla rikt ordförråd, förstå och använda olika begrepp, kommunicera med andra människor, berätta, återberätta, argumentera, ställa frågor samt leka med ord. I vårt arbete vill vi därför undersöka utifrån ett sociokulturellt perspektiv hur barns möjligheter till språkutveckling och kommunikativa utveckling sker utifrån dokumentation (texter, foton, bilder, dokumentation från aktiviteter, kalender, matsedel bland annat) i förskolans hall. Undersökningen utgår utifrån förskollärares och barnskötares perspektiv på hur dokumentation i hallen används för att stötta barn i språkutvecklingen och främja kommunikationsmöjligheter mellan barn, pedagoger och barns vuxna (begreppet "barns vuxna" beskrivs närmare i ett stycke nedan). Hallen är en miljö där barn, pedagoger och barns vuxna har möjlighet till interaktion varje dag. Interaktionen mellan de tre parterna kan ges stöd genom vald dokumentation som presenteras i hallen. En dokumentation som fungerar som utgångspunkt för språkutvecklande samtal och reflektion.

Vi anser att begreppet "vårdnadshavare" begränsar oss när vi diskuterar vilka barnet har nära relation till utöver pedagoger i verksamheten. Skolverket (2010) beskriver att familjekonstellationer samt begreppet familj har förändrats. I dagens samhälle är begreppet "kärnfamilj" smalt och begränsat och många andra familjekonstellationer finns, vilket styr oss till att vi behöver tänka bredare och öppnare kring begreppet familj och familjekonstellationer idag (Skolverket, 2010). Vi kommer därför att använda oss av begreppet "vuxna", som definierar barnets signifikanta andra. I många fall har barnet fler personer involverade i barnets liv och utbildning utöver endast vårdnadshavarna.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka möjligheterna till kommunikation och språkutveckling i förskolans hall, utifrån det sociokulturella perspektivet. Vi undersöker hur planering och utformning av miljön i hallen samt hur dokumentation används för att stötta barn i språkutveckling, samt främja kommunikationsmöjligheter mellan barn, pedagoger och barns vuxna. Detta görs utifrån förskollärares och barnskötares perspektiv. Dokumentation som är presenterad i den fysiska hallmiljön syftar till att barnen, pedagoger och barnens vuxna får möjlighet att samtala om och reflektera kring aktiviteter och annan information som har varit, är aktuellt nu och som kommer att ske.

För att uppnå studiens syfte har tre frågeställningar formulerats:

- Hur används hallens miljö som plats för information, kommunikation och reflektion mellan barn, pedagoger och barns vuxna?
- Vilket stöd finns i hallens miljö för barns språkutveckling enligt pedagogerna?
- Hur använder pedagogerna hallens miljö för språkutvecklande undervisning?

1.2 Disposition

I det följande kapitlet kommer vi ta upp bakgrunden till studien och beskriva betydelsen av barns språkutveckling, vilka möjligheter barn ska erbjudas till kommunikation och reflektion i samspel med andra. Här lyfter vi vad styrdokument säger kring barns språkutveckling, dokumentation och samspel med barns vuxna i förskolans verksamhet. Sedan beskrivs studiens forskningsbakgrund under Tidigare forskning. Därefter beskrivs studiens teoretiska utgångspunkt, det sociokulturella perspektivet, och de centrala begrepp som är relevanta för studiens syfte och frågeställningar. Sedan kommer vi till avsnittet Metod som lyfter hur vi gått till väga i genomförandet av denna studie och de val som gjorts under processen. I detta avsnitt redovisas beskrivningar kring litteratursökning, utförande, val av verktyg, urval, datainsamling, forskningsetiska principer samt studiens tillförlitlighet. Under Resultat presenteras den insamlade datan från enkätundersökningen, som redovisas under olika rubriker som svarar mot studiens frågeställningar. I det avslutande avsnittet diskuteras resultaten och där redogör och problematiserar studiens metodval, i en metoddiskussion. Avslutningsvis presenteras studiens Slutsatser och förslag på tidigare forskning.

2. Bakgrund

I detta avsnitt presenteras studiens bakgrund och beskriver betydelsen av barns språkutveckling och barnens möjligheter till kommunikation och reflektion i samspel med andra och deras omgivning. Här beskrivs det hur barn gynnas (fördelarna) av att ha ett rikt ordförråd, möjlighet att kommunicera och utveckla språket i relation till det individuella barnet, deras kamrater och vuxna. Avsnittet lyfter också hur olika styrdokument beskriver barns möjlighet till utveckling och lärande i sin språkutveckling, samt de verksamma pedagogernas ansvar att arbeta för en främjande och utvecklande miljö som stimulerar barnen i deras lärprocesser.

Att kommunicera är en central aspekt hos alla individer oavsett ålder, kön eller etniskt ursprung och det sker både verbalt och icke-verbalt. Läroplanen (Skolverket, 2018) lyfter att språk, lärande och identitetsutveckling relaterar till varandra och är sammankopplade, denna utveckling sker i samspel och kommunikation med andra individer och miljön. Arbetslaget har ett gemensamt ansvar att uppmuntra barnen i dess kommunikations- och språkutveckling samt ta vara på barnens egna intressen och nyfikenhet i utveckling och lärande och erbjuda redskap för att kommunicera på olika sätt (Skolverket, 2018). Detta stöds även av Barnkonventionen (UNICEF Sverige, 2018), som betonar barns mänskliga rättigheter och att alla barn har rätt att uttrycka sig och göra sin röst hörd i frågor som rör barnet. Barnets mognad och ålder tas i beaktande, men barnen har alltid rätt att medverka i samtal kring sin egen situation, vilket även kan uppmuntras av pedagogerna.

Utbildningen i förskolan är grunden för ett livslångt lärande och förmågan att kommunicera och att utveckla språkliga kompetenser är nödvändigt för att möjliggöra utveckling och lärande i framtiden (Skolverket, 2018).

För att främja och ge barnen möjligheter till språkutveckling innebär att de får möjlighet att utveckla sitt talspråk, känner till att språket är uppbyggt av bokstäver och ord samt träna på språkljud och hur respektive bokstav låter (fonologisk medvetenhet). Det innebär även att de kan föra dialog och samtala, återberätta, vara en aktiv lyssnare samt ställa frågor (vilket kallas det distanserade språket) samt den skriftspråkliga medvetenheten, vilket miljön i förskolan kan vara ett stöd för i barns språkutveckling (Dahlgren et al., 2013).

Miljön i förskolan ska vara anpassad och tillgänglig för alla barn, den ska vara inspirerande för att främja barnens möjligheter till samspel och utforskande i ett sätt som stödjer dess kommunikativa utveckling (Skolverket, 2018). I förskolan ska undervisning ske utifrån didaktisk planering (som utgår från de tre frågeställningarna vad, hur och varför när undervisningens innehåll ska specificeras) vid planerade tillfällen men även spontana tillfällen då barns lärprocesser och utveckling är konstant pågående (Skolverket, 2018). Hallen på förskolan är sällan en plats för planerad

pedagogisk undervisning, däremot sker lärande och utveckling spontant i denna miljö om pedagoger använder begrepp, instruerar, talar och reflekterar med barnen. I hallen sker även mötet med barnens vuxna, där pedagoger på ett förtroendefullt sätt samarbetar tillsammans med barnens vuxna för att skapa och upprätthålla möjligheter och förutsättningar för barnets utveckling. Pedagoger har ett ansvar att kommunicera med barnets vuxna kring barnets utveckling och lärande, vilket även kan ske i dialog tillsammans med barnet i fråga (Skolverket, 2018). Pedagoger har även ett ansvar i att synliggöra för barns vuxna vilka mål utbildningen har, vad de arbetar med samt barnets läroprocess och utveckling, för att skapa tillitsfulla relationer samt ge barn och barns vuxna inflytande i verksamheten och utbildningen (Skolverket, 2018). I 3 kap. 4 § av Skollagen (SFS 2010:800) lyfts att förskollärare och personal på förskolan ansvarar för och genomför verksamhetens kvalitetsarbete, i detta kvalitetsarbete inkluderas även barn och barns vuxna med inflytande och för att kunna påverka utbildningen. Genom att samtala och reflektera kring detta på olika sätt mellan barn, barns vuxna och pedagoger, bland annat genom och utifrån dokumentation, leder i sin tur till språkutveckling i form av användande av begrepp, ökat ordförråd, uttrycka tankar samt berätta kring upplevelser samt kommunicera med andra individer. Barns lärandeprocession i språkutvecklingen stöds av dokumentationen (Skolverket, 2018). Dokumentationen i hallen inspirerar och utmanar språkutvecklingen när barnen får möjlighet att interagera och samspela med andra genom det tillgängliga materialet. Materialet kan exempelvis vara något som barnen har gjort, är aktuellt nu eller något som kommer att ske, samt synliggöra barns läroprocesser. Pedagogernas ansvar att ge vårdnadshavare information och samtal kring utbildningen, läroprocesser och barnets utveckling stöds i 3 kap. 8 § av skollagen (SFS 2010:800), som betonar att vårdnadshavare kontinuerligt och fortlöpande ska informeras om barnets utveckling, även 8 kap. 11 § i Skollagen (SFS 2010:800) betonar detta.

3. Tidigare forskning

I det kommande avsnittet presenteras tidigare forskning kring betydelsen av god språkutveckling och hur dokumentation i hallens miljö kan stödja undervisningsprocessen och lärandeprogressionen i barns språkutveckling. Det presenteras även hur barn utvecklas genom reflektion och samtal utifrån dokumentationen i interaktionen och det sociala sammanhang som förekommer i hallen.

3.1 Betydelsen av utvecklat språk

Barn med ett välutvecklat språk har fördelar i sociala och kommunikativa sammanhang då barnet har utvecklat sina färdigheter i talspråk, fonologisk medvetenhet, distanserat språk, skriftspråklig medvetenhet, att läsa och skriva. Ett rikt ordförråd främjar interaktion och samspel med andra, då det ger förutsättningar att vara perspektivtagande, återberättande, tolka bilder, se och berätta om dessa och vara problemlösande. Dessa färdigheter ger en förmåga att föra dialog och samspela med andra människor (Dahlgren et al., 2013).

En god kommunikationsförmåga hos barnet främjar deras möjligheter att utmana och utforska sin sociala verklighet på ett kreativt sätt som främjar barns sociala och språkliga kompetenser (Evaldsson, 2017). Björklund (2008) påtalar vikten av kommunikationen mellan människor då det utgör grunden för litteracitet. En meningsskapande miljö - det vill säga att barnen kan skapa kunskaper och erfarenheter i miljön de befinner sig i samt aktiviteter de medverkar i relaterat till miljön och andra individer - förutsätter att det är en miljö där barnen får möjlighet att höra, läsa samt tala om berättelser och texter i interaktion med andra individer (Björklund, 2008). I kommunikationen och samspelet mellan individer, både kamrater och vuxna, sker meningsskapande, barn gör sig förstådda, förstår varandra och omvärlden. Dahlberg et al. (2014) beskriver också vikten av att kommunicera då den är väsentlig och utgör barnets möjligheter att fastställa tillhörighet och deltagande, främjar förmågan att vara perspektivtagande, diskutera sin och andras åsikter samt att det främjar barnets hantering av nya situationer. En god kommunikativ förmåga stärker barnets position och möjligheter i leken där barn förhandlar om deltagande, tillträde och skyddande av leken där barn stöter på en social utmaning där kommunikationen utgör stora delar av processen (Evaldsson, 2017). Språket är en väsentlig och central del i barns lek, det verbala språket nyttjas för att initiera, utforma, förhandla och styra leken (Evaldsson, 2017).

3.2 Språkutveckling kopplat till miljö

Miljön är något som kan främja eller begränsa barn i språkutvecklingen. I en främjande miljö får barn möjlighet att vara reflekterande, berättande, läsande, skrivande och lekande i sin utbildning samt förutsättningarna att göra det på ett självständigt vis (Dahlgren et al., 2013). Språkutvecklingen främjas av en miljö som är meningsskapande

och som gynnar kunskapsutvecklingen, både i miljön men samtidigt också av engagerade pedagoger som erbjuder variation i utbud med material med tydliga syften (Björklund, 2008). Saracho (2006) beskriver att förskolans miljö ska utformas för att främja barns språk-, läs- och skrivutveckling, detta genom material och aktiviteter samt utformning av rummen (Nordberg, 2021). En miljö som främjar barns språkutveckling innefattar en miljö där barnen ges möjlighet att vara språkligt kreativa, få diskutera och reflektera, känna igen logotyper och ”läsa” bilder (Dahlgren et al., 2013; Nordberg, 2021). Att få lekskriva, använda material med text och symboler, möjlighet att få delta i rollek, lekskriva och lekläsa främjar språkutvecklingen (Dahlgren et al., 2013).

Kultti (2014) betonar miljöns och goda relationers betydelse i förskolan för barnens meningsskapande processer. I dessa processer skapar barnen erfarenheter med varandra och de vuxna då utveckling sker i relation till varandra i sociala sammanhang. Vilket stöds av Washington-Nortey et al., (2020) som beskriver att barn bidrar i hög grad till varandras språkutveckling i interaktionen och kamratsamverkan med varandra. Barns språkutveckling gynnas av de sociala relationerna de har till andra barn och pedagoger. Genom dessa sociala relationer barnen utvecklar både språket samt identitetsutvecklingen (Washington-Nortey et al., 2020). Barns möjligheter och begränsningar i förskolan är beroende av vad pedagogerna erbjuder i miljön, det är förskollärarnas ansvar att utveckla en stimulerande, meningsfull och inbjudande miljö som främjar barnens interaktionsmöjligheter både med miljö och varandra (Nordin-Hultman, 2004; Nordberg 2021). En språkutvecklande miljö innefattar en berättande textmiljö med ett kommunikativt perspektiv där barnen involveras och samspejar med miljön. Att skapa en berättande textmiljö innefattar att den görs bland annat kommunikativ, reflekterande, samspelande och fantasifylld, det kan innefatta kreativt och inspirerande material, kalendrar, scheman, foton, spel och texter (Dahlgren et al., 2013). Dessa material innefattar meddelanden som relaterar till barnens erfarenheter och sammanhang. En sådan miljö nyttjas på ett naturligt sätt i det dagliga samspelet (Dahlgren et al., 2013).

3.3 Språkutvecklande arbetssätt och dokumentationens betydelse

För att skapa en stimulerande, inbjudande och meningsfull miljö som främjar interaktion och språklig utveckling kan dokumentation användas. Begreppet dokument kan innebära att pedagog och/eller barn samlar in och framställer material och information antingen analogt eller digitalt. Dokumentationsarbetet kan genomföras på flera olika sätt, exempelvis genom att fotografera och anteckna som ger underlag för samtal och reflektion (Skolverket, 2010). Den pedagogiska dokumentationen som används i de svenska förskolorna används dels för att synliggöra verksamheten, barns möjlighet till delaktighet och inflytande samt att barn får möjlighet att vara medkonstruktör i lärande och identitetsskapande, samt för att utveckla verksamheten (Lindgren, 2016; Dahlberg et al., 2014). Barn som deltar i dokumentation utvecklas genom gemensam reflektion vilket resulterar i en meningsfull språkutveckling (Lindgren, 2016). I språkutvecklande aktiviteter och arbeten är det viktigt att komma ihåg att barn, liksom vuxna, utvecklas i det sociala samspelet med andra och därav är

vikten att ta sig tid att lyssna på varandra med ett genuint intresse (Arnér & Sollerman, 2018). Ett kommunikativt förhållningssätt med empati och inkännande främjar barnens förutsättningar i deras interaktioner och kommunikations- och språkutveckling (Arnér & Sollerman, 2018; Dahlgren et al., 2013; Nordberg 2021).

Dokumentationen är idag en integrerad del i förskolans verksamhet och den lyfts som positiv för barn, vuxna samt pedagoger då verksamhetens kvalitet och barnets lärande synliggörs (Lindgren, 2016). Barnen får med användandet av dokumentation möjlighet att se och reflektera över sitt eget individuella lärande och även sina kamraters lärande och utveckling (Lindgren, 2016). Nordberg (2019) beskriver att miljön kan planeras och utformas för att stödja barnen i deras språkutveckling. Av att skapa en miljö med tydliga syften och ha förstärkta områden med exempelvis bilder stödjer barnet i dess interaktionsmöjligheter. Johansson (2017) beskriver Vygotskijs begrepp proximala utvecklingszonen (närmaste utvecklingszonen) och hur lärande sker i relation till de människor som finns i ens omgivning samt hur den kan utvecklas med hjälp av stöttning av en mer kunnande vuxen, eller en mer kunnande kamrat. Bilder och dokumentation kan då vara barnets stöd i deras kommunikations- och språkutveckling. I den sociala interaktionen får barnet då möjlighet att ta nästa steg i språkutvecklingen (Johansson, 2017). Denna process kallar Bourbour et al. (2019) för scaffolding. Av att använda sig av exempelvis dokumentation samt annat material som stödjer reflekterande samtal får barn möjlighet att vara kommunikativa med det i deras omgivning, det främjar den interaktiva förmågan (att föra dialog och samspela med andra människor) som främjar barnen i deras språkutveckling bland kamrater, vuxna och pedagoger.

4. Lärande ur ett sociokulturellt perspektiv

Denna undersökning grundar sig i ett sociokulturellt perspektiv på lärande vilket presenteras i följande avsnitt. Först beskrivs sociokulturella perspektivet sedan beskrivs begrepp inom detta ramverk som är relevanta för studien.

I det sociokulturella perspektivet är språket, samspel, kommunikation och tänkande centralt. Människan lär och utvecklas i samspel med andra människor, i sociala sammanhang (Tellgren, 2004; Säljö, 2014). Lärandet anses av ryske psykologen och pedagogen Vygotskij, upphovsman till teorin sociokulturellt perspektiv, vara en social aktivitet, utveckling och lärande är ej en individuell process, lärandet är beroende av det sociala och kulturella sammanhang människan befinner sig i (Tellgren, 2004).

Redan vid födseln startar socialisationsprocessen och barnet börjar utveckla lärande och kunskap i relation till omgivningen (Johansson, 2017). Vilket stöds av Säljö (2014) som betonar att en av Vygotskijs grundläggande tankar kring det sociokulturella perspektivet var att barn utvecklas i samspel med andra människor redan efter födseln och den mänskliga utvecklingen är pågående hela livet och tar aldrig slut. Vygotskij ansåg att människan och samhället kan ses som delar i en stor helhet, med grund i att språket och samspelet mellan människor och samhället är centralt (Johansson, 2017). Vygotskij intresserade sig för och forskade i hur relationen mellan tanke till ord hos människan, och vad som sker med tänkandet då människan utvecklar större ordförråd i samspel med omgivningen (Selander, 2017).

Tidigt i livet är språkets funktion samt förmågan att tänka viktig, människan är en social varelse och utvecklas genom språket i relation till andra människor och miljön. Dessa kunskaper och förmågor ger människan språk- och kunskapsutveckling samt social kompetens. Det är genom sociala samspelet med andra människor, kommunikationen samt språket som människan konstrueras och formas (Johansson, 2017). Vygotskij lyfter de vuxnas roll i barnens omgivning för att vägleda dem i deras omvärlden med människor och objekt för att de sedan ska besitta förmågan att utföra de gemensamma processerna individuellt (Smidt, 2010). I förskolan ingår barnen i gemenskap tillsammans med pedagoger och andra barn, i en social kontext, i vilket de utvecklar sig själva och sina lär- och kunskapsprocesser (Tellgren, 2004). Då Vygotskij betonar att lärande och kunskapsutvecklingen sker i sociala sammanhang och relationer till andra människor (Johansson, 2017; Säljö, 2014; Smidt, 2010) kan barnens språkutveckling i förskolans hall ske genom reflektioner och språklig kommunikation tillsammans med kamrater, pedagoger samt barnens vuxna kring dokumentationer som finns att tillgå i hallens miljö. Det är skillnad på barns kunskapsutveckling i vad de uppnår självständigt jämfört med den kunskapsutveckling och sociala utveckling de uppnår i sociala sammanhang genom interaktion med kamrater, pedagoger och barns vuxna (Johansson, 2017). Utifrån det sociokulturella perspektivet på lärande utvecklar barnen språket, språkandet, samspel och kommunikation i sociala sammanhang, vilket dokumentationen i hallens miljö i förskolan är bidragande till, då det sker reflektioner, diskussioner,

kommunikation samt samspel kring detta. Barn utvecklar lärandeprocess, kunskapsutveckling och sig själva som individer genom det sociala sammanhanget. Vilket Vygotskij menar med att lärande är socialt och det sker i interaktion med andra vuxna och barn, lärandet sker med hjälp av de kulturella redskap som finns i de kulturella och sociala sammanhangen i barns omgivning (Smidt, 2010).

I denna studie undersöks hur förskollärare utformat hallens miljö med dokumentation och hur de använder undervisning i miljön för att ge barnen förutsättningar till språkutveckling. För att koppla det sociokulturella perspektivet till undersökningen och att ge stöd till respondenternas svar som presenteras under rubriken "Resultat" lyfter vi begrepp kopplat till barns språkutveckling i samspel och de sociala sammanhang de befinner sig i. Dessa begrepp är "Närmaste utvecklingszonen", "Scaffolding", "Artefakter", "Kulturella redskap", "Mediering" och "Internalisering".

4.1 Närmaste utvecklingszonen

Smidt (2010) beskriver Vygotskijs teori om den närmaste utvecklingszonen (Zone of proximal development) i barns lärande och det handlar om lärandesituationer/lärtillfällen där undervisningen "brygger" klyftan mellan barnets individuella kunskapsnivå och möjliggör utvecklingen till nästa kunskapsnivå med viss hjälp och stöttning av en mer kompetent pedagog/kamrat/vuxen (Smidt, 2010; Säljö, 2014). Smidt (2010) beskriver att enligt Vygotskij är undervisningen optimal då den ligger före barnets utveckling och kunskapsnivå för att leda barnet in i nästa utvecklingszon. Klyftan mellan barnets uppnådda kompetens och den framtida kompetensen är den så kallade närmaste utvecklingszonen, där en mer kompetent individ kan stödja och handleda i lärandeprocessen och utvecklingen (Smidt, 2010; Säljö, 2014). Selander (2017) beskriver att tanken med den närmaste utvecklingszonen är att barnet får strukturerat stöd av en person som är på nästa kunskapsnivå. Med detta stöd utvecklas barnet och kliver över klyftan till nästa kunskapsnivå snabbare än om barnet ej får detta stöd (Selander, 2017).

Genom att använda begreppet i analysen av insamlade data visar vi på hur respondenterna beskriver att de genom dokumentationen i hallmiljön och i det sociala samspelet stöttar barnen att kliva över klyftan från uppnådd kompetens till den framtida kompetensen (Säljö, 2014).

4.2 Scaffolding

Ett begrepp som står nära den närmaste utvecklingszonen är scaffolding, även kallat för byggnadsställning, som betyder att barnet ges en stödstruktur i deras lärande och utveckling (Smidt, 2010). Detta stöd som kan ges barnet i deras lärande kan i vissa fall ses som minimala eller att det sker stegvis, dock krävs det en lyhörd och observant pedagog för att möjliggöra detta slags stöd utan att störa eller visa barnet "rätt" i deras individuella läroprocesser.

Vi har använt begreppet scaffolding i analysen för att synliggöra metoder och situationer då respondenterna stöttat barnen att nå den närmaste utvecklingszonen i deras språkutveckling.

4.3 Artefakter

Artefakter är objekt skapade av människan och är viktiga för utveckling och lärande (Smidt, 2010). Hundeide (2006) beskriver artefakter som ett kulturellt redskap i kunskapsutvecklingen. Det är via redskap, artefakter, som människans tankeprocess kommer i kontakt med omvärlden och relationer med andra individer. Genom kontakten och socialt samspel tar barnet till sig symboliska redskap vilket ger stöd för och är avgörande i barnets förståelse, uppfattningar och tankar kring sin omvärld (Hundeide, 2006).

Artefakterna som beskrivs inom det sociokulturella perspektivet kan vara både intellektuella och fysiska. I båda kan människan samla erfarenheter och kunskaper och använda för sina syften. Människan bearbetar omvärlden med intellektuella artefakter, vilket beskrivs vara normer och språk, samt fysiska artefakter som är fysiska objekt. Dessa fysiska artefakter hjälper människan att förstå och bearbeta omvärlden tillsammans med andra människor (Säljö, 2014).

Vi kommer att använda begreppet artefakter i analysen till respondenternas beskrivningar kring det material de använder för att främja barns språkutveckling. I relation till materialet, sig själva och andra individer.

4.4 Kulturella redskap

Enligt Vygotskij är kulturella redskap ett underbegrepp till artefakter, dessa är objekt som är skapade av människan, exempelvis en gaffel, linjal eller dricksglas (Smidt, 2010). Hundeide (2006) visar att människan måste tillägna sig dessa symboliska redskap för att bli kompetenta deltagare i ett kulturellt sammanhang och gemenskap. Kulturella redskap lyfts och synliggörs under "Resultat" kopplat till respondenternas beskrivningar av deras språkutvecklande material i arbetet med barnen i förskolan.

4.5 Mediering

Omvärlden medieras genom olika artefakter till människan. Dessa artefakter används medvetet och omedvetet i kommunikation (Säljö, 2014). Mediering innebär och beskrivs som själva processen i användandet av artefakter och de kulturella redskap som vi människor skapat för att tolka och förstå vår omvärld (Smidt, 2010). Mediering sker i förmedlingen mellan artefakt och intellektuellt tänkande (Säljö, 2014). Vi kommer att använda begreppet mediering i analysen för att synliggöra situationer där pedagoger använder sig av mediering, olika artefakter för att främja barns språkutveckling.

4.6 Internalisering

Internalisering beskriver hur förmågan att tänka och tala utvecklas.

Internaliseringsprocessen innebär den process där barnet använder tecken och symboler som kulturella verktyg i reflektion och samtal, i det inre samt det yttre talet.

Internaliseringsprocessen möjliggör barnets förmåga att tänka och reflektera (Smidt, 2010).

5. Metod

I detta avsnitt redogörs valet av enkätstudie, vår arbetsgång litteratursökning, enkäter som metod, urval, procedur, datainsamling, bortfallsanalys, forskningsetiska principer och databearbetning. Avsnittet är uppdelat med underrubriker för att tydliggöra arbetsprocessen.

Denna undersökning tog sin start i att vi vill undersöka vilka möjligheter till kommunikation och språkutveckling barn erbjuds i förskolans hall. Vi utgår från det sociokulturella perspektivet som innebär att vi människor lär och utvecklas i sociala relationer och sociala sammanhangen. Ur detta perspektiv är språket, språkandet, samspel och kommunikation centrala. Vi vill med detta perspektiv och syfte undersöka förskollärare och andra verksamma i förskolans perspektiv på hur de planerar och utformar miljön, hallen, i förskolan som stödjer och främjar barns lärande progression i språkutveckling. I utformning av miljön syftar vi till den didaktiska dokumentation som kan främja barns språkutveckling då de får möjlighet till att reflektera samtala, kommunicera och samspele med andra.

5.1 Litteratursökning

Litteratursökning gjordes genom Högskolan i Gävles biblioteksdatabas med sökorden "Preschool or Kindergarten or Early childhood education", "Documentation", "Entry", "Entrance", "Language", "Language development", "Text", "Communication and language development". Vi har begränsat oss till vetenskapliga (peer reviewed) artiklar och fulltextformat som primärt tar upp förskolans språkundervisning i Sverige och hallen som miljö, samt begränsat årtalet i sökningarna till 2005–2021. Vi använder oss även av artiklar vi läst i tidigare kurser, se Saracho (2006) och Washington-Nortey et al. (2020).

I en sökning användes sökorden "Preschool or Kindergarten or Early childhood education" och "Communication and language development", varpå 11 984 artiklar visades, vid snävare begränsning i sökningen genom att tillägga sökorden "Environment" samt "Reflection" begränsades antalet träffar till 1122 artiklar. I resultaten som framkom läste vi sedan igenom flera av artiklarnas abstract som ger läsaren inblick i vad studierna handlar om. I denna sökning fann vi en artikel, se Nordberg (2021), vilket handlar om hur barns språkutveckling i förskolans hall kan stödjas av förskollärare i svenska förskolor. Att göra förskolans hall till en kommunikations vänlig miljö och rum för språkutveckling.

5.2 Enkät som metod

För att kunna genomföra denna studie och samla in det material vi önskar utgår vi från en kvantitativ metod med kvalitativa inslag (Bryman, 2018). Kvantitativ metod innebär att vi utgår från positivismen som grundar sig på naturvetenskapliga metoder (Bryman, 2018). En kvantitativ studie innebär att vi söker kunskap som kan visa statistisk

generaliserad kunskap (Skolverket, 2021). Kvantitativ forskning innebär att vi fokuserar på kvantifiering, det vill säga något som kan resultera i siffror eller kategorier, i insamling och analys av insamlad data (Bryman, 2018). De kvalitativa inslagen i vår undersökning är de frågor som besvaras med fri text.

Tvärsnittsdesign, survey, är den undersökningsdesign vi valt för denna studie, den är vanlig gällande enkätundersökningar. Bryman (2018) beskriver att denna design är att föredra när forskare är intresserad av variation, den utförs under ett tillfälle som ger forskaren de variabler som är av intresse, det vill säga svaren på enkätfrågorna, som ger kvantitativa och kvantifierbara data. Dessa variabler och den data den ger skapar förutsättningarna för att upptäcka mönster och samband (Bryman, 2018).

Vi använder oss av enkätundersökning där vi söker en viss grupp (förskollärare och barnskötare) uppfattningar, förhållningssätt och åsikter i relation till studiens syfte (Hjälmarsson, 2014; Skolverket, 2000). Enkät som metod valdes då det är ett bra sätt att få svar från flera respondenter samt att vi ville att alla skulle få exakt likadana frågor, det överensstämmer även i strukturerad intervju som metod (Skolverket, 2000; Bryman, 2018). Med enkät som metod för datainsamlingen önskar vi förskaffa oss en bred bild av det vi undersöker, att vi får material som möjliggör statistiska bearbetningar samt får möjligheten att se hur verksamma i förskolan ställer sig till det aktuella syftet och forskningsfrågorna (Skolverket, 2000).

Enkäten sändes ut digitalt då det når ut till alla respondenterna direkt oavsett om de är på plats i verksamheten eller ej, samt att när enkäterna är ifyllda så når resultaten oss direkt. Bryman (2018) beskriver att en digital undersökning kan medföra problem kring vissa aspekter, exempelvis att tekniken eller e-mail adresser inte finns tillgängliga till respondenterna. I vårt fall skickades enkäten ut till respondenternas arbetsmejl. Förskolorna har verktygen, det vill säga internetuppkoppling, personliga arbetsmejl, dator och surfplatta, för att logga in och besvara enkäten. Lämnas enkäterna över i pappersform på plats kan man svara på frågor rörande enkäten. Dock valde vi att ha syfte, information samt kontaktuppgifter inledande i den digitala enkäten. Enkäten skickades även med länk i Facebooks digitala forum som kallas Förskoleupproret för verksamma inom den svenska förskolan. Enkäten lades ut där med en presentation, syfte samt information kring undersökningen. Alternativet att sända enkäterna via post uteslöts då försändelserna till respondenterna och sedan tillbaka hade inneburit flera dagar i enbart transportväg med post.

Enligt Skolverket (2000) är det av vikt att göra en så kallad förstudie av ämnet vi väljer att studera och utforska innan enkätfrågorna skapas och själva undersökningen genomförs. Det vi tagit del av i tidigare forskning har inspirerat oss i utformningen av enkäten (Bryman, 2018). Vi skapade efter det enkätfrågorna och sedan genomförde undersökningen.

I utformningen av vår enkät har vi skapat en genomtänkt ordningsföljd för att skapa ett intresse samt undvika förvirring bland frågorna (Hjalmarsson, 2014). Respondenterna får börja med att svara på grundläggande frågor som yrkesbefattning, yrkeserfarenhet samt vilken åldersgrupp de arbetar med på respektive avdelning. Enkäten karakteriseras av 11 öppna och 10 slutna frågor, vissa svarsalternativ är inramade med ja/nej svar eller alternativ att kryssa i, medan andra frågor är öppna då respondenten besvarar frågan med egen text som ger möjlighet att uttrycka egna erfarenheter och uppfattningar (Hjalmarsson, 2014; Skolverket, 2000). Då detta är en didaktisk undersökning fokuserar frågorna på hur, vad och varför i relation till barns språkutveckling. Frågorna fokuserar på vad de finns för material, ur vilket syfte samt hur det används för att främja språkutveckling (Hjalmarsson, 2014). Vid utformningen av frågorna tänkte vi på om respondenten kunde svara på frågan och på vilket sätt denne kunde svara. Vi formulerade frågorna så tydligt, kort och koncist men ändå så exakt vi kunde för att respondenten ska förstå frågan men även minnas den när de läst klart frågan. I de öppna frågorna formulerade vi bland annat “Vad anser du...?”, “Hur samtalar du kring...?”, “Hur går du till väga för att..?” för att få fram ett så intressant och innehållsrikt svar som möjligt (Rienecker, 2016).

5.3 Urval

Urvalet består av tre förskoleverksamheter samt pedagoger i ett forum på internet för verksamma inom förskolan. Dessa tre förskolor som alla tillsammans har nio avdelningar, valde vi för att få ett bredare omfång av arbetssätt, förhållningssätt, åsikter och synpunkter. Forumet på internet hade vid tillfället då enkäten länkades 35 022 medlemmar.

5.4 Procedur datainsamling

Innan vi sände ut enkäten har vi kontaktat förskolechef för att be om tillåtelse att genomföra undersökningen i dessa verksamheter (Löfdahl, 2014). Enkäten skickades ut via alla anställdas e-postadresser med en tillgänglig länk till enkäten (Hjalmarsson, 2014). Enkäten sändes till de 31 anställda på dessa tre förskolor. Då endast 7 svarade på enkäten av dessa 31 valde vi att även länka enkäten i ett digitalt forum för verksamma inom den svenska förskolan. Där en beskrivande presentation och studiens syfte presenterades samt att vi sökte frivilliga som önskade delta i denna studie (Löfdahl, 2014).

Vi lade enkäten som ett synligt inlägg för alla medlemmar. Då vi delat enkäten i forumet fick vi själva sätta en begränsning på antal respondenter för att lämpligast passa denna studie, och den faller under samma kriterier som enkäten som sändes via e-post, de människor som deltog är de människor som för detta tillfälle var tillgängliga (Bryman, 2018). Vi valde att stänga enkäten när vi nådde sammanlagt 40 respondenter som svarat, under tiden vi stängde och tog bort länken lyckades ytterligare 1 respondent besvara enkäten så det blev 41 svar totalt, där 34 svar kom från det digitala forumet på Facebook.

5.5 Bortfallsanalys

Svarsfrekvensen var inte så stor som vi hoppats på. Totalt 7 av 31 anställda svarade på enkäten. Rektorn skickade ut en påminnelse om att svara på enkäten dagen innan svarsdatum. Efter påminnelsen fick vi in ytterligare fyra svar, innan påminnelsen hade endast tre svarat. En anledning vi fått förklarat för oss var för att det var väldigt stort personalbortfall från förskolorna av olika anledningar under denna period och enkäten sändes till personalens arbetsmejl, vilket de kanske inte kollar när de ej befinner sig på arbetsplatsen.

I det digitala forumet där enkäten lades upp var en svarsfrekvens relativt hög, Enkäten låg tillgänglig på forumet i ca 2 timmar och då registrerades 34 deltagande respondenter. Dock kan vi ej urskilja bortfallet då det inte går att urskilja vilka av gruppens 35 022 medlemmar som var aktiva och dessutom såg detta inlägg vid tidpunkten för att kunna medverka, inte heller de som såg det och valde att ej medverka.

5.6 Forskningsetiska principer

I vår undersökning har vi forskningsetiska principer att följa gällande respondenternas frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet som är delaktiga i vår studie (Bryman, 2018; Löfdahl, 2014). Under studien ska inte respondenterna uppleva obehag eller ta skada av sitt deltagande samt att det inte inkräktar på personens privatliv (Bryman, 2018). Informations- och samtyckeskravet innefattar att respondenterna får ta del av studiens syfte, vetenskapen om att deltagande är frivilligt som de själv accepterar eller nekar samt att de kan avbryta sitt deltagande när de önskar (Löfdahl, 2014; Bryman, 2018). Konfidentialitetskravet och nyttjandekravet innebär att alla uppgifter som samlas in under undersökningen hanteras med konfidentialitet, det vill säga att inga personuppgifter eller andra uppgifter som kan härledas till en specifik individ, skola eller plats inte ska synliggöras samt att all insamlat material och uppgifter endast används i denna studie (Löfdahl, 2014; Bryman, 2018; Vetenskapsrådet, 2017) I denna studie så är respondenterna informerade om studiens syfte samt att de är informerade om att ett aktivt deltagande, att de besvarar enkäten, räknas som samtycke för att medverka i vår undersökning. I vår studie finns ingen information till vilka respondenterna är eller vilka förskolor som har deltagit i undersökningen.

5.7 Databearbetning

De insamlade svaren från enkäten är sammanställda med hjälp av Google drive och presenteras i form av cirkel- och stapeldiagram. Svaren från de öppna frågorna gav oss möjligheten att läsa igenom svaren flera gånger och färgmarkera datainsamlingen utifrån teman, likheter, olikheter och skillnader. Vi analyserade dessa teman utifrån det sociokulturella perspektivet och återgick till studiens syfte kontinuerligt och hade det i åtanke under hela bearbetningsprocessen. I analysprocessen av teman kopplade vi till perspektivets begrepp (*se avsnittet om lärande ur ett sociokulturellt perspektiv*) för att

synliggöra om och vad av den insamlade datan var relevant för studien. Utifrån databearbetningen framkom kategorier, vilka även står i relation till enkäten vars frågor kan delas upp i tre kategorier. Dessa kategorier är “Pedagogers bakgrund och verksamhet”, “Hallens utformning”, “Undervisning i språkutveckling utifrån och med stöd av dokumentation”, sedan tillkom en kategori under analysprocessen, vilket var “Pedagogers förhållningssätt”. Dessa kategorier är även rubriker i kommande avsnitt “Resultat”.

5.8 Metodens tillförlitlighet

I denna studie har vi under processen arbetat fram enkätfrågor med olika variabler för att säkerställa att de avser att ge svar på studiens syfte och frågeställningar. Enkätfrågorna har omarbetats och svarsalternativen har anpassats för att ge så goda svarsmöjligheter som möjligt till denna studie i ett försök att ge validitet till denna undersökning. Denna process leder också till att stärka den interna reliabiliteten (Bryman, 2018). Validiteten i tvärsnittsdesign är vanligtvis låga då det har att göra med om ett mått för ett begrepp verkligen mäter begreppet i fråga (Bryman, 2018). Denna undersökning är blandad med öppna och slutna frågor som har olika svarsalternativ där respondenterna ombeds att svara med fri text, kryss samt flervalsalternativ. Validiteten handlar om huruvida bedömningen om resultaten som framkommer hör samman eller inte. Vi anser att vi har god reliabilitet kring måttens och mätningarnas pålitlighet och följdriktighet (Bryman, 2018). För att ge en tvärsnittsstudie reliabilitet behöver studien genomförande vara pålitligt samt att respondenterna är pålitliga och är dem de utger sig för att vara samt ger sanna svar. De respondenter som deltog från tillfrågade förskoleverksamheter kan vi säkerställa då förskolechefen var den som sände ut enkäten till sina anställda. Däremot kan vi ej garantera att de respondenter som deltog från internet forumet är faktiskt anställda inom förskoleverksamheten då det är en fri grupp utan ett faktiskt krav på sina medlemmar. Dock har vi följt detta forum länge och många av innehållet i de inlägg och kommentarer som syns speglar på att de är verksamma inom förskolan.

Replikbarheten i denna studie, det vill säga möjligheten att genomföra denna studie på nytt vid ett annat tillfälle, genom att ta del av denna studies beskrivning och process anser vi vara god i våra beskrivningar. Vi förklarar och beskriver tillvägagångssätt kring urval, genomförande, datainsamling och analys på ett tydligt vis som gör den replikerbar (Bryman, 2018).

6. Resultat

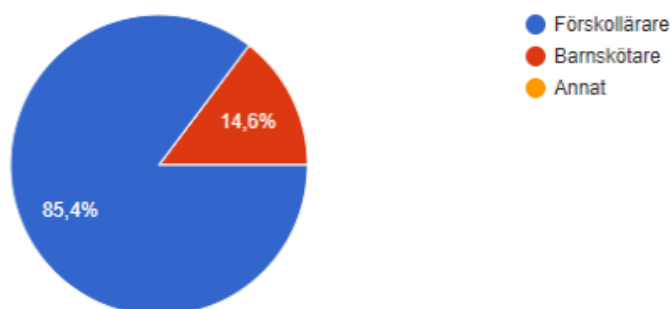
I denna undersökning har vi studerat barns möjligheter till språkutveckling i förskolans hall ur ett sociokulturellt perspektiv. De frågeställningar vi har använt oss av i undersökningen handlar om hallens möjligheter för att ta emot och ge information samt kommunikation och reflektion mellan individer. Vilket språkutvecklande stöd används samt hur kan miljön användas för språkutvecklande undervisning. Först presenteras de slutna frågorna ur datainsamlingen i form av cirkel- och stapeldiagram, sedan presenteras de öppna frågorna ur datainsamlingen i form av citat där respondenterna svarat med fri text. Resultaten redovisas i följande ordning: “Pedagogers bakgrund och verksamhet”, sedan “Hallens utformning”, “Undervisning i språkutveckling utifrån och med stöd av dokumentation” och till sist “Pedagogers förhållningssätt”.

Då studien utgår från pedagogers perspektiv lyfts i analysen utifrån pedagogens perspektiv och synsätt hur de arbetar med kommunikation till barns vuxna samt hur barn utvecklar språket i hallens miljö utifrån dokumentation, samt kopplas till sociokulturella perspektivet och dess begrepp.

6.1 Pedagogernas bakgrund och verksamhet

Inledande i enkätundersökningen valde vi att ha några frågor om respondenternas befattnings, yrkeserfarenhet, åldersgrupp på barnen på dess avdelningar. Här redovisas de 41 respondenternas bakgrund i en datasammanställning.

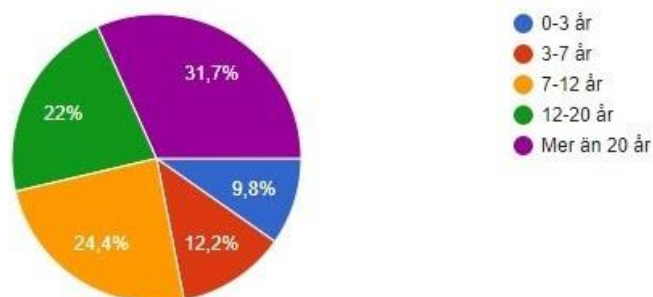
Av de 41 respondenterna i studien har den övervägande delen (85,4 %) angett att de är förskollärare och de övriga respondenterna (14,6 %) angett barnskötare.

Figur 1. Respondenternas yrkeskategorier.

31 % av respondenterna har en yrkeserfarenhet 20 år eller mer, 24 % 7–12 års erfarenhet, 22 % har 12–20 års erfarenhet, 12,2 % 3–7 år och avslutningsvis 9,8 % har 0-3 års erfarenhet med arbete i förskolan.

I nästa figur (2) redovisar vi pedagogers erfarenhet, större delen (78,1 %) av pedagogerna har en lång erfarenhet som är över 7 år medan en mindre del (21,9 %) har en kortare erfarenhet.

Figur 2. Respondenternas yrkeserfarenhet.

Datainsamlingen visar att en stor del av respondenterna har längre än sju års erfarenhet från yrket. Lång erfarenhet innefattar grön, gul och lila i diagrammet, motsvarande kort erfarenhet innefattar röd och blå.

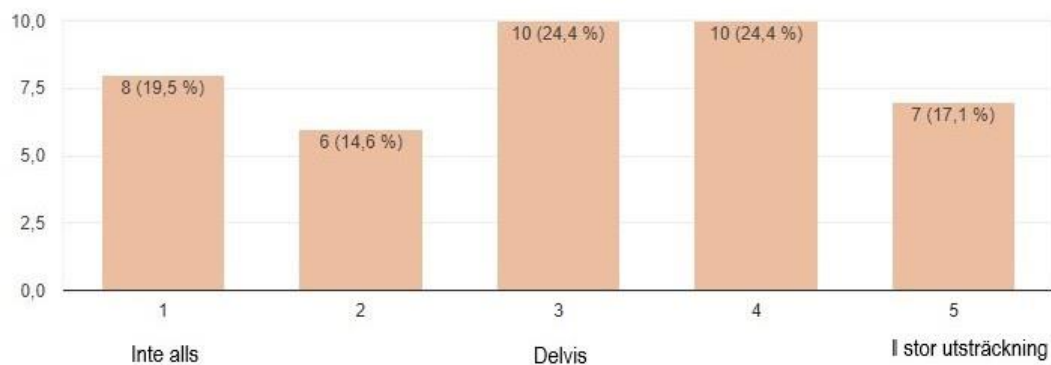
Utifrån att vi vet respondenternas befattning och antal år de arbetat inom förskolan undersöker vi vilken åldersgrupp de arbetar med på sin avdelning i dagsläget. 17 av de 31 respondenterna arbetar i en åldersgrupp där barnen är mellan 1–3 år och övriga 24 arbetar i blandade åldersgrupper.

6.2 Hallens utformning

I detta avsnitt presenteras respondenternas beskrivningar kring hur de arbetar språkutvecklande i hallen med hjälp av dokumentation utifrån datainsamlingen. I innehållsanalysen framkommer det att större delen (65,6 %) av respondenterna vidhåller en medvetenhet kring språkutvecklingen i utformning av förskolans hall och att majoriteten (70,7 %) av respondenterna synliggör dokumentation i hallen.

6.2.1 Presentation av dokumentation i hallens miljö

8 (19,5%) av 41 respondenter har ej haft barns språkutveckling i åtanke vid utformningen av hallens miljö, 6 (14,6%) svarar mellan ”inte alls” och ”delvis”, 10 (24,4%) respondenter har delvis haft barns språkutveckling i åtanke vid utformningen av miljön i hallen, lika antal, 10 (24,4%) respondenter har svarat mellan ”delvis” och ”i stor utsträckning”, samt 7 (17,1%) respondenter har haft barns språkutveckling i åtanke i stor utsträckning vid utformningen av miljön i hallen.

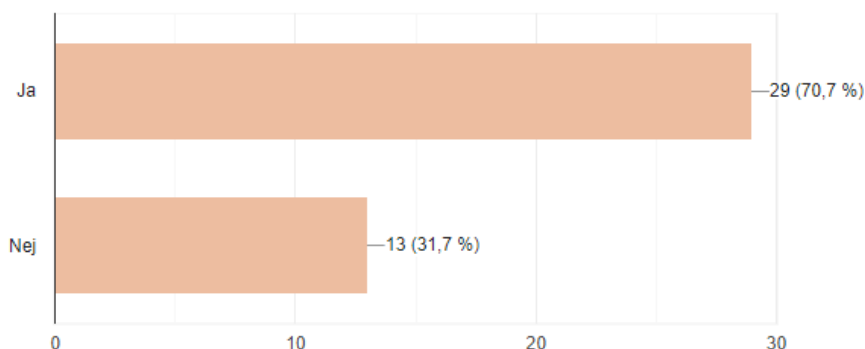

Figur 3. Språkutvecklande förhållningssätt vid utformning av miljö.

I figur 3 synliggörs att respondenterna svarat brett i om de haft barns språkutveckling i åtanke vid utformningen av miljön i hallen. De flesta respondenterna svarar att de delvis har barns språkutveckling i åtanke vid planering och utformning av hallens miljö på förskolan (mellersta stapeln), samt mellan ”delvis” och ”i stor utsträckning” (stapeln näst längst till höger).

Vi undersöker även om de presenterar dokumentation i hallens miljö, då dokumentationen bidrar till samtal, reflektioner och språkutveckling (se figur 4). Barn utvecklar språket i samspel och kommunikation med andra individer.

Av de 41 respondenterna har majoriteten, 29 av 41 (70,7 %), presenterat dokumentation i hallen, medan 13 av 41 (31,7 %) ej presenterar dokumentation i hallen.

Figur 4. Presentation av dokumentation i hallen.

70,7% av respondenterna publicerar dokumentation i hallen och ger barnen möjlighet till reflektion och språkutveckling. Av respondenterna som publicerar dokumentation i hallens miljö var 24 förskollärare och 5 barnskötare, resterande 11 förskollärare och 1 barnskötare svarade att de ej publicerar dokumentation i hallen. Däremot skapas inte språkutveckling enbart av att materialet sitter uppe synligt för ögat utan det är hur man använder materialet som har en avgörande roll. Genom att skapa samtal och reflektion kring dokumentationen, både mellan barn och barns vuxna.

Ur ett sociokulturellt perspektiv är språket och samspelet mellan människor centralt, människan lär och utvecklas i dessa sammanhang med andra individer.

6.2.2 Syftet med dokumentation i hallen

Även fast 12 av de 41 respondenterna ej presenterar dokumentation i hallen synliggörs i datainsamlingen att 35 (87,5%) respondenter publicerar dokumentation i hallen med syfte att skapa samtal mellan barn och vuxna. Utifrån det sociokulturella perspektivet utvecklar då barn språket, i relation till och i samspel med andra människor.

Dokumentationen i denna studie relateras till Vygotskijs begrepp artefakter, vilket innebär att det är objekt skapade av människan, i detta fall pedagogerna, för att främja barns möjligheter i språkutvecklingen. Kulturella redskap, artefakter, som dokumentation bidrar och möjliggör tanke, reflektion och interaktion i en social- och lärandesituation.

Det synliggörs även att 32 (80%) av respondenterna presenterar dokumentation i hallen med syfte att barnen ska få reflektera kring lärprocesser. Då förskolans hall inte endast är en miljö för barns språkutveckling utan även centrum för information till barns vuxna beskriver 30 (75%) av respondenterna att syftet med att publicera dokumentation i förskolans hall är att barnens vuxna ska få större inblick i verksamheten de bedriver. Vilket kan skapa intresse och samtal och reflektioner mellan barn, barns vuxna och pedagogerna.

6.2.3 Vilken dokumentation presenteras i hallen

I sammanställningen i figur 4 visas det att majoriteten (70,7 %) av respondenterna använder sig av hallen för att presentera dokumentation. Respondenterna som presenterar dokumentation i hallens miljö tillhandahåller en miljö rik på olika kulturella redskap som möjliggör användning i ett utbildningssyfte där mediering blir ett viktigt begrepp. Övervägande delen av respondenterna (95,1 %) har barnens namn i text uppsatta, över hälften (51,2 %) har bild och textade namn på enskilda pedagoger, samt strax under hälften (46,3 %) använder sig av foton med beskrivande text (exempelvis foto på VANTAR och texten VANTAR under). Utöver denna dokumentation beskriver även respondenterna att de har läsmaterial i hallens miljö. Såsom böcker, laminerade "böcker" uppklistrat, QR-koder till böcker. Det beskrivs även bokhörn med böcker och soffor. I datainsamlingen lyfts även kapprumsbibliotek där barnen och barnens vuxna kan låna hem böcker, vilket är bibliotekets böcker som förskolan får låna ut. Majoriteten av respondenterna beskriver även att de har bildstöd, bilder uppsatta i hallmiljön med tillhörande tecken som stöd. Dokumentationen i hallen beskrivs ur det sociokulturella perspektivet som fysisk artefakt och det medierar en förståelse mellan människor och artefakten för att förstå vår omvärld.

6.3 Undervisning i språkutveckling utifrån och med stöd av dokumentation

I detta avsnitt presenteras respondenternas beskrivningar i *hur* dokumentation används i hallen för språkutveckling och hur användningen av detta kan stödja och gynna barns språkutveckling.

6.3.1 Hur dokumentation stödjer barns språkutveckling

Förskolläraren respondent 7 lyfter att barnen pratar om barnen de ser foton på i hallen. De uppmärksammar fotona, pratar om dem och kamraterna på fotot vilket stödjer språkutvecklingen samt skapar en relation mellan barnet som pratar och barnet på fotot. Språket är centralt i sociokulturellt perspektiv och genom språket, kommunikation och samspel med andra lär och utvecklas människan.

Många av respondenterna beskriver att de har bildstöd och tecken som stöd uppsatt i hallen, vilket ger barnen möjlighet att kommunicera även om de inte har utvecklat det verbala språket, alternativt använda det i kombination med det verbala språket under språkutvecklingen. Förskollärarna, respondent 10 och respondent 16, beskriver att barnen på dess avdelningar härmar kamraterna då de pratar, samt härmar pedagogerna när de benämner klädesplagg. De försöker benämna plagget med verbala språket och pekar samtidigt på bildstödet. Bildstödet på kläderna och samtalen kring dessa och vilka kläder de ska ha på sig leder enligt flertalet respondenter även till vidare samtal kring vad de ska göra ute. 15 av respondenterna med befattning förskollärare betonar att det sker mycket samtal kring kläder, påklädning och begrepp på klädesplagg samt kroppsdelar plaggen ska sitta på. Två av barnskötarna lyfter även att de samtalar kring detta i hallen.

Exemplen ovan där pedagogerna diskuterar foton, bilder och texter symboliserar de kulturella redskapen som de använder sig av i arbetet med barnen i deras språkutveckling. Dessa olika artefakter stödjer barnen i deras tolkning och förståelse samt främjar deras tankeprocesser i användandet av dessa. Användningen av dessa redskap skapar mediering hos barnen där de använder sig av tecken och symboler som ger mening och betydelse. Exempelvis blir tecken och symboler för kläder en mening för utevistelse, de förmedlar en innebörd som skapar förståelse. Bilderna blir då för pedagogerna ett underlag i undervisningssyfte som skapar och främjar reflektion, samtal och samspel mellan olika individer i dessa sociala sammanhang.

”Tillsammans med barnen tittar vi på och samtalar om det barnen upplevt och reflekterar kring den dokumentation vi har. Det ger barnen möjlighet att erövra nya ord, befästa ord samt att träna på att berätta bl a.” Respondent 33, förskollärare.

Förskollärare respondent 33 beskriver vad barnen utvecklar och uppnår genom att reflektera kring den uppsatta dokumentationen. Barnen utvecklar med stöd av dokumentationen och pedagogerna nya ord och då även större och rikt ordförråd, samt

tränar på förmågan att berätta. Både förskollärare och barnskötare bland respondenterna beskriver att det sker mycket samtal kring dokumentation i hallen. Det sker dels på barnens initiativ, att de spontant inleder samtal och reflektioner, men även pedagogerna inleder samtal och reflekterar tillsammans med barnen, utmanar dem i språkutvecklingen. Många av respondenterna, både förskollärare och barnskötare beskriver att de gör detta medvetet med ett syfte, att skapa en undervisningssituation med stöd av dokumentationen, samt ge barnen möjlighet till språkutveckling. Pedagogerna genomför detta med redan uttänkta metoder och använder artefakterna för att locka barnen till samtal.

Dokumentationen är konkret för ögat att se, sedan har hur man använder dokumentationen samt att den används, en betydande roll för att språkutveckling ska ske. I både de fysiska och intellektuella artefakterna kan människan bearbeta och förstå sin omvärld i samspel med andra människor. Den publicerade dokumentationen i hallen används och blir levande genom att det samtalas kring den. Både barn, barns vuxna och pedagoger samtalar och reflekterar kring det tillsammans och genom dessa samtal kan barn utveckla språket genom att reflektera och utmanas och stöttas av en mer kunnande annan individ. Genom att vara en stöttande och medforskande pedagog kan barnet kliva över klyftan från sin uppnådda kompetens vidare till den framtida kompetensen, vilket inom det sociokulturella perspektivet kallas närmaste utvecklingszonen.

6.3.2 Hallen som språkutvecklande undervisningsmiljö

Enligt fler av respondenterna är hallens miljö bra att använda för undervisning, även om det är oplanerad pedagogisk undervisning. Där sker ofta en omsorgssituation med påklädning inför utevistelse. Det är ett bra tillfälle för pedagogerna att använda materialet där, både dokumentation samt föremål som kan benämnas med begrepp för att ge möjligheter och förutsättningar att utveckla språket. Genom att samtala med barnen i hallen vid på- och avklädningssituationerna på ett medvetet sätt får barn möjligheter till språkutveckling.

”Genom att ta tid till dialog med barnen. Observerande och lyhörd dialog är ett fantastiskt instrument. Hos oss skapar vi möjlighet för den viktiga dialogen genom att reflektera och styra upp logistiken.” – Respondent 36, förskollärare.

Förskollärare respondent 36 lyfter vikten av att agera medvetet i hallens miljö. Förskolläraren lyfter även att logistiken kring dess hallsituationer är planerade för att ge förutsättningar att samtala, föra dialog och utvecklas i den miljön. Både förskollärare och barnskötare som svarat på enkäten är rörande överens om att barns språkutveckling sker genom samtal och reflektioner, dessa samtal och reflektioner tar ofta stöd i dokumentationen som finns i hallen.

”Bilder på kläder, samtal kring dokumentation och att vi vuxna sätter ord på det vi gör (nu sätter vi på vanten, var är tummen mm.)” – Respondent 4, förskollärare.

Förskollärare respondent 4 beskriver att pedagogerna själva pratar mycket med barnen på ett medvetet sätt, att sätta ord på det de gör och benämna föremål och kroppsdelar. Några respondenter, förskollärare, beskriver att barn utvecklar rikt ordförråd genom att pedagogerna använder korrekt, varierat språk och pratar mycket. Genom att pedagoger medvetet gör detta kan de stödja barnen i språkutvecklingen, då barnen härmar och på så vis utvecklar brett ordförråd. Att medvetet prata kring allt som sker i hallens miljö kan även ge barnen kunskaper i att prata kring matematiska begrepp.

”Klädesplagg, par, höger/ vänster. Färger, antal. Olika väder, kläder efter det, m.m. Pratar med varandra, ber om hjälp med vissa saker.” – Respondent 3, förskollärare.

Förskolläraren respondent 3 beskriver att barn lär sig matematiska begrepp och att samtala med kamraterna.

”Samtalar med varandra om något gemensamt utifrån dokumentation som bilder, sina teckningar eller det dem själva skapat. Samtal om bilder som finns i hallen mellan barn pedagoger o barns vuxna närstående.” – Respondent 12, förskollärare.

Förskollärare respondent 12 lyfter att barnen samtalar och reflekterar både med varandra, pedagoger och barns vuxna kring dokumentationen samt bilder. Barnen får berätta, förklara, reflektera, visa och även lyssna på kamrater när de reflekterar och samtalar.

Alla ovanstående exempel från respondenterna visar en medvetenhet om den egna professionella rollen i barns lärande och utveckling i relation till språket. Det överensstämmer med Vygotskijs tankar om den vuxnes roll gentemot barnet. Den mer kompetenta vuxna vägleder barnen i omvärlden med både människor och objekt för att de sedan ska besitta den egna förmågan att utföra dessa saker själva. Förskolan är den sociala kontext där barnen i dessa sociala sammanhang utvecklar sina lär- och kunskapsprocesser både gemensamt och individuellt.

6.3.3 Dokumentation för kommunikation med barns vuxna

För att språkutveckling ska ske utifrån dokumentationen i hallens miljö krävs det att barn, barns vuxna och pedagoger reflekterar och samtalar kring den. Däremot är det inte alltid en självklarhet att barns vuxna ser dokumentationen eller förstår att det är ett material och verktyg för språkutveckling och att reflektera kring den även kan gynna barns lärprocesser, vilket förskollärare respondent 10 beskriver nedan.

”Tyvärr tittar inte de flesta vårdnadshavare på dokumentationerna. Barnen försöker få deras uppmärksamhet. De som uppmärksammar dokumentationerna tittar oftast bara på bilderna.” – Respondent 10, förskollärare

Förskolläraren respondent 10 betonar att barn gärna visar upp dokumentationen och samtalar kring denna men att vårdnadshavarna inte alltid är lika intresserade eller uppmärksamma.

En del av pedagogerna ber och stöttar barnen i att samtala och reflektera med barnens vuxna med hjälp av och med den publicerade dokumentationen kopplat till verksamhetens aktiviteter och lärsituationer. Detta förhållningssätt och stöttning kan beskrivas med begreppet scaffolding. Dokumentationen i detta fall är kulturella redskap, artefakter, som medierar förståelse genom samspelet mellan individ och dokumentation. Att använda sig av scaffolding som metod främjar barnet i deras språkutveckling och pedagoger och dessa artefakter stödjer barnet att nå sin närmaste utvecklingszon.

”Jag brukar fråga barnet om hen hunnit visa mamma/pappa/etc dokumentationen. Då blir barnet ofta sugen på att berätta själva och drar in sin vuxna. Då kan jag passa på att berätta om syftet.” – Respondent 20, förskollärare.

Förskollärare, respondent 20, lyfter att ”påminna” barnet om dokumentationen främjar barnets initiativförmåga till reflekterande och berättande samtal kring barnets vuxna. Samtidigt som förskolläraren får möjlighet att beskriva verksamhetens syfte kring gällande dokumentation. Även i detta fall används metoden scaffolding i barnets reflektion och samtal, dokumentationen blir för barnet ett verktyg och stöd i barnets språkutveckling.

Ett annat sätt att nå barns vuxna eller locka deras uppmärksamhet till dokumentationen är att visa dokumentation på olika sätt i hallen om det är möjligt. En av respondenterna lyfte att de gör på detta sätt, erbjuder olika sätt att se dokumentation i hallmiljön för att öka uppmärksamheten hos barnens vuxna.

”Erbjuda olika sätt att möta dokumentation, ex digitala verktyg, projektor i hallen. Stötta och är med när de tittar tillsammans. Säger till barnen att visa förälder, berätta, pusha. Be dem återkoppla.” – Respondent 26, förskollärare.

Förskollärare, respondent 26, beskriver användandet av olika sätt att presentera dokumentation i hallen, exempelvis genom digitala verktyg som projektor. Respondent 26 beskriver också en stöttande roll i barnens utforskande och samtalande kring dokumentationen samt en önskan om återkoppling från barnens vuxna. Även här används scaffolding som metod samt att en önskan om samarbete med hemmet kring barnets reflektion och utveckling kring verksamheten och barnens lärandeprocesser. Flertalet av respondenterna lyfter digitala lärplattformar (unikum, bloggar) som verktyg i dokumentation kring verksamheten och barnens läroprocesser.

Ovanstående resultat visar på situationer där pedagogerna har fått klivit in och stöttat barnen i deras samtal och reflekterande kring dokumentation kring barnens vuxna samt situationer där engagemanget hos barnens vuxna varit bristfälliga. Dock har övervägande delen av respondenterna beskrivit en samverkan mellan barn och barnets vuxna i relation till dokumentationen. Många av respondenterna beskriver att

kommunikationen i hallens miljö kring dokumentation till största del består av att barnen visar dokumentationen av aktiviteter och situationer och berättar om det. Barnen visar stolthet då de berättar om dokumentationen och när barnens vuxna lyssnar, ställer frågor, samtalar och visar nyfikenhet och intresse kring dokumentationen.

”Barnen har uppmärksammat sina föräldrar och spontant berättat, och vi har sett att vårdnadshavarna har blivit både förvånade och intresserade.” – Respondent 41, förskollärare.

Förskollärare respondent 41 synliggör att barnen berättar vad det är på bilderna, vad de gjorde i aktiviteten som dokumenteras och publiceras i hallen. Det skapar samtal kring barnets läroprocess i aktiviteten och barnens vuxna visar intresse och engagemang i detta. Att reflektera kring aktiviteter och dokumentation blir naturligt för barnen om de får möjligheten att göra det och öva på det.

”De flesta vuxna ger barnen tid, i alla fall någon gång i veckan, att berätta om verksamheten. Barnen har lärt sina vuxna hur de ska ställa frågor och vara nyfikna.. vi pedagoger hör oss själva i hallen genom barnen.” – Respondent 40, förskollärare.

Förskollärare respondent 40 lyfter barnens vana att reflektera och samtala kring dokumentation. Detta överensstämmer med Vygotskijs tanke om centrala begreppet internalisering och internaliseringsprocessen hos barn. Barnen uppvisar en förmåga att tänka, tala och reflektera i sociala sammanhang i hallen. Samt att de i denna process använder sig av de kulturella verktyg, artefakter, för att möjliggöra den processen i relation till andra.

6.4 Pedagogers förhållningssätt

Respondenter beskriver att de är lyhörda för barnen i hallmiljön, för att ge barnen förutsättningar att få kommunicera och reflektera utifrån dokumentation.

”Att visa intresse för barnens olika kommunikationssätt. Att hitta vad som de vill kommunicera omkring och bygga vidare där. Erbjuder tecken som stöd i kommunikation.” – Respondent 23, förskollärare.

Genom att vara medveten och uppmärksam på vilka uttrycksätt varje individuellt barn har, som förskollärare respondent 23 beskriver, kan pedagoger anpassa kommunikationen och möjliggöra förutsättningar för språkutveckling som passar enskilda barnet. I datainsamlingen lyfte många av förskollärarna, dock ingen av barnskötarna, vikten av att pedagoger ger barn tid till att uttrycka sig, låta barnen leta orden själv eller använda andra ord för att förklara. Medvetna pedagoger som vet sin

egen kunskap och vet med vilken kunskap de besitter och hur de kan använda den för att stötta det individuella barnet kan i dessa lärtillfällen brygga klyftan och möjliggöra ett kliv till nästa kunskapsnivå. När pedagoger medvetet använder scaffolding som metod, är en stöttande byggnadsställning för barnet, ställer frågor och barnen får använda språket som mental artefakt kopplat till dokumentationen som fysisk artefakt skapar barnen förståelse för omvärlden.

”Personligen så är hallsituationen en av de bästa på dagen. Här har vi stora möjligheter till att samtala med barnen om vad vi behöver ha på oss, hur man knäpper en dragkedja, vad vi ska göra ute/inne (beroende på om vi klär av eller på oss), få dela glädjen när ett barn lyckas knäppa/knäppa upp/knyta/dra ner hållan under skorna/hänga upp sina kläder etc. Här kan vi använda tecken som stöd för många olika plagg i en nära relation. Dessvärre delas inte detta med övriga där jag arbetar just nu, de ser hallen som ett stressmoment där de är ledande i av-/påklädning.” – Respondent 29, barnskötare.

Barnskötare respondent 29 beskriver situationen på dennes arbetsplats som att barnskötaren själv är medveten och anser att hallsituationen är ett bra tillfälle för undervisning och samtal, däremot stöds ej detta av kollegor som ser denna situation som ett stressmoment och ej har förhållningssättet att hallmiljön är en plats för undervisning, språkutveckling och miljö för rika samtal och reflektioner. Barnskötaren respondent 29 utnyttjar dessa situationer och skapar lärtillfällen och möjlighet till undervisning, där barnen ges möjlighet till mediering.

Det krävs medvetna pedagoger för att skapa förutsättningar och använda hallens miljö för språkutvecklande undervisning. Att vara uppmärksam och lyhörd för att ge det individuella barnet bästa möjliga förutsättningar till språkutveckling i en oplanerad situation.

6.5 Resultatsammanfattning

Sammanfattningsvis ser vi i resultatet att 70,7% presenterar dokumentation i hallens miljö på olika sätt (genom texter, bilder, bildstöd, dokumentation av aktiviteter, scheman, projektor bland annat). Barnen får möjlighet till språkutveckling genom reflekterande samtal utifrån dokumentationen tillsammans med och med stöd av barn, pedagoger och barns vuxna.

I samspelet med andra individer och miljön, samt reflekterande, kommunicerande och berättande utvecklas barnen i samspel med andra samt erövrar brett ordförråd och utvecklar språket. Medvetna pedagoger är även ett stöd i denna utveckling då de kan forma och skapa undervisning i en oplanerad undervisningssituation.

7. Diskussion

I denna undersökning har vi studerat barns möjligheter till språkutveckling i förskolans hall ur ett sociokulturellt perspektiv. De frågeställningar vi har använt oss av i undersökningen handlar om hallens möjligheter för att ta emot och ge information samt kommunikation och reflektion mellan individer. Vilket språkutvecklande stöd används samt hur kan miljön användas för språkutvecklande undervisning. Det material som framställts i resultat kommer i detta avsnitt att diskuteras i förhållande till tidigare forskning, bakgrund och sociokulturella perspektivet och valda begrepp. Sedan presenteras en metoddiskussion där val av metod i undersökningen diskuteras och utvärderas.

7.1 Resultatdiskussion

Resultatet i studien visar och synliggör pedagogernas arbete med barns språkutveckling i hallen, medvetenheten om dokumentationens betydelse samt barnens läroprocesser i relation till detta. Pedagogerna visar upp god insikt i och kring dokumentationens betydelse för barnens möjligheter till lärande, reflektion, kommunikation, delaktighet och inflytande i barns sociala relationer och sammanhang med de individer som ingår i dessa kontexter. I resultatet kan vi urskilja att pedagogerna arbetar utifrån aktuella styrdokument, läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018) och skollagen SFS 2010:800).

Något av de tydligaste resultaten som framkom visar att majoriteten av respondenterna publicerar dokumentation i hallens miljö och det synliggörs att de förstår syftet med att publicera dokumentation. Respondenterna visar även medvetenhet om att dokumentation är språkutvecklande. Dokumentation är en integrerad del av arbetet i förskolans verksamhet idag, i dokumentationen synliggörs verksamhetens kvalitet samt barns läroprocesser och utveckling. Att presentera pedagogisk dokumentation i förskolans miljö syftar dels till att synliggöra förskolans verksamhet, dels för att synliggöra barns läroprocesser (Lindgren, 2016; Skolverket, 2018). Detta synliggörs i resultatet då fler av respondenterna betonar att de presenterar dokumentation i hallen med syfte att skapa samtal mellan barn och vuxna. Dokumentation beskrivs ur det sociokulturella perspektivet som fysisk artefakt, vilken medierar förståelse mellan människor och artefakten för att förstå sin omvärld (Säljö, 2014). Att använda sig av pedagogisk dokumentation i verksamheten syftar också till att ge barnen möjlighet till delaktighet och inflytande samt möjlighet till reflektioner kring dokumentationen (Lindgren, 2016; Dahlberg et al., 2014). Då barn medverkar i framställandet av dokumentation samt reflekterar kring den publicerade dokumentationen med kamrater, pedagoger och barns vuxna resulterar i meningsfull språkutveckling (Lindgren, 2016). I reflektionen mellan dessa parter finns en gemensam förståelse för dokumentationen och då den är skapad av pedagoger och barn är den ett kulturellt redskap. Människan tillägnar sig kulturella redskap för att bli kompetenta deltagare i kulturella sammanhang

och kulturella gemenskaper (Hundeide, 2006).

Den meningsfulla språkutvecklingen sker, som Björklund (2008) beskriver, genom en meningsskapande miljö, en miljö skapad för att barn ska få möjligheter att utveckla kunskaper och erfarenheter relaterat till föremål i miljön samt i interaktionen till andra individer. En miljö där barnen har tillgång till varierat material som bland annat bilder, texter, samtala och reflektera (Björklund, 2008; Dahlgren et al., 2013). Respondenter beskriver att de har dokumentation i hallen i form av bilder, texter, bildstöd, veckoscheman och dokumentation av aktiviteter de gjort bland annat. Dessa material är varierade och med tydligt syfte att skapa samtal och reflektion och stödja språkutvecklingen (Björklund, 2008). Miljön med varierat material ger barnen förutsättningar att vara språkligt kreativa, få möjligheter att kunna samtala, reflektera, diskutera och "läsa" bilder (Dahlgren et al., 2013; Nordberg, 2021). I barnets användande av dessa kulturella verktyg utvecklas deras förmåga att tänka och tala, i reflektion med andra, internaliseringsprocessen (Smidt, 2010). En språkutvecklande miljö som synliggörs i respondenternas beskrivningar av deras material karakteriseras som en berättande textmiljö, vilket innebär att de utformar en miljö ur ett kommunikativt perspektiv där barnen involveras och samspejar med miljön (Dahlgren et al., 2013).

Oavsett profession var majoriteten av respondenterna eniga i att barn utvecklar språket i relation till andra barn, pedagogerna samt barns vuxna. I samtal och reflektioner tillsammans med andra individer kring den publicerade dokumentationen får barnen möjlighet att lyssna på andras erfarenheter och utvecklas och skapa egna erfarenheter av samtalen och samspelet med andra (Kultti, 2014).

I resultatet beskriver pedagoger vikten av att låta barnen prata, ta tid på sig och försöka själv, vilket stöds av Arnér och Sollerman (2018) som beskriver vikten av att ta sig tid till barnet och lyssna med genuint intresse då barns språkutveckling sker i det sociala samspelet. I dessa sammanhang kan barnen med stöd av pedagog eller mer kunnande kamrat kliva över klyftan från nuvarande kunskapsnivå till nästa kunskapsnivå, detta lärande sker då genom den närmaste utvecklingszonen (Johansson, 2017). Flera av respondenterna beskriver att barnen får stöd av pedagoger i berättandet, men även att barnen tar hjälp av varandra i berättandet och reflektionerna kring dokumentationen. I denna sociala interaktion där barnen får möjlighet att kliva över klyftan till nästa nivå i språkutvecklingen med stöd genom scaffolding, används exempelvis dokumentation som stödjer de reflekterande samtalen. Barnet får då förutsättningar att vara kommunikativa med omgivningen, samspeja och föra dialog med barn, pedagoger och vuxna (Bourbour et al., 2019). Dahlberg et al. (2014) beskriver att det är i samspelet och kommunikationen mellan barn och barn, och barn och vuxna, med stöd av artefakter som meningsskapande sker. De utvecklar kunskapen att göra sig förstådda, förstår varandra och förstår omvärlden. Barnets kunskap och förståelse för omvärlden medieras genom artefakterna i relation till kommunikationen och samspelet med andra individer (Smidt, 2010).

I interaktionen och i kamratsamverkan mellan barn bidrar de till varandras språkutveckling, genom dessa interaktioner och sociala relationer utvecklar barnen språket samt sin identitetsutveckling (Washington-Nortey et al., 2020). Dahlgren et al. (2013) beskriver det omvända, att om barnen har ett rikt ordförråd främjas interaktionen och samspelet till andra individer. Att ha utvecklat dessa färdigheter och kunskaper ger barnet en förmåga att samspela och föra dialog med andra. Även Evaldsson (2017) betonar att när barnet utvecklat en god kommunikationsförmåga främjas möjligheterna att utforska barnets sociala verklighet, som främjar barnets språkliga utveckling och sociala kompetenser.

I resultatet framkommer att pedagogerna, som beskrivet ovan, publicerar dokumentation i hallens miljö för att skapa samtal mellan barn och vuxna. Många av pedagogerna beskriver även att de publicerar dokumentation och information i hallen då det är där barns vuxna befinner sig mest på förskolan, vilket gör det till en bra miljö som informationscentrum. Det synliggörs i resultatet att pedagogerna vill ge barns vuxna större inblick i verksamheten genom dokumentationen i hallen, samt att barnen får möjlighet att visa och berätta kring aktiviteter eller saker de gjort för sina vuxna. Skolverket (2018) beskriver att pedagoger har ett ansvar att kommunicera med barns vuxna kring barnets lärande och utveckling, vilket även kan ske i samtal tillsammans med barnet i fråga. Samt synliggöra och informera barns vuxna om vilka mål förskolans utbildning har och vad de arbetar med, barnets lärprocesser och tillåta barns vuxna att ha inflytande i verksamheten (Skolverket, 2018). Respondenterna lyfter vikten av att inkludera barns vuxna och att barnen själva berättar om dokumentationen för dem, med stöd av den närvarande pedagogen. I dessa samtal där barn berättar och reflekterar tillsammans med barns vuxna, pedagoger och ibland även andra barn använder barnet begrepp, uttrycker tankar, berättar kring upplevelser och erfarenheter, utökar sitt ordförråd och genom detta utvecklar språket (Skolverket, 2018).

Språkutveckling hos barn är något som främjas beroende på vilka möjligheter miljön erbjuder barnen att vara berättande, talande, beskrivande, reflekterande, lekande och skrivande både på ett självständigt vis samt i relation till andra (Dahlgren et al., 2013). För att möjliggöra detta för barnen krävs det engagerade pedagoger som uppmärksammar, erbjuder och möjliggör detta för barnen på ett meningsfullt sätt (Björklund, 2008).

Övervägande delen av respondenterna lyfter och beskriver hur de kan agera främjande med det egna förhållningssättet för att skapa och främja barnens språkutveckling. Respondenterna beskriver att en pedagog bör exempelvis vara uppmärksam på det individuella barnet, ge tid för samtal och reflektion, ta vara på barns egna reflektioner för att skapa lärandesituationer där barnen är initiativtagare samt vara engagerade och intresserade. Även Kultti (2014) betonar pedagogens roll för barnens meningsskapande processer, barnen skapar erfarenheter men inte endast till sig själv och kamrater utan också till oss vuxna i deras omgivning. Washington-Nortey et al. (2020) beskriver att pedagogens roll har stor betydelse i barnens sociala relationer och att där är pedagogen

en betydelsefull person som bidrar till deras utveckling. Som respondent 29 uttrycker sig "hallsituationen är den bästa på dagen" och menar då att hallen är en rik miljö med tillfällen där lärande kan ske i sociala sammanhang. Det visar på en engagerad och observant pedagog som drar nytta av vardagssituationer och skapar undervisningssyfte i dem, både planerade och spontana (Skolverket, 2018).

7.2 Metoddiskussion

Metodvalet i denna studie var enkätundersökning och det anser vi har varit väldigt givande sätt att undersöka våra forskningsfrågor på som samtidigt gett oss statistiskt underlag i datainsamlingen, analys och i resultatet. Denna metod ger oss förutsättningarna att söka pedagogernas uppfattningar, åsikter och förhållningssätt i relation till studiens syfte (Hjalmarsson, 2014; Skolverket, 2020). Enkätsvaren sammanställdes och länkades via Google drive i insamling av data, vilket också gav oss möjligheten att följa vår datainsamlingsprocess i realtid. Att använda Google drive som undersöknings plattform gav oss möjlighet att omvandla svar till statistiska diagram som främjar analysprocessen och ger konkreta statistiska resultat. Enkät som metod gav oss möjligheten att få in data från flera respondenter vid ett och samma tillfälle, dock gav det inte den svarsrespons vi önskade från de utvalda verksamheterna men det digitala forumet gav oss de antal deltagande respondenters svar vi önskade med en tillgänglighet på 2 timmar. Att varje respondent får samma frågeställning att besvara ger oss god data att jämföra, kategorisera och sammanställa i analys och resultat (Skolverket, 2009; Bryman, 2018). Vilket även hade varit samma förutsättningar och möjligheter om vi hade valt strukturerade intervjuer i undersökningen, det uteslöts på grund av tidsbrist och möjligheterna att genomföra dessa på ett säkert och tryggt sätt på grund av covid-19 och dess restriktioner. Att genomföra dessa på telefon eller dator hade uteslutit ena problematiken men trots det hade det tillvägagångssättet varit tidskrävande. Bryman (2018) beskriver problematiken kring digitala enkäter och tillgänglighet till verktyg för att möjliggöra ett deltagande, i vår studie sändes enkäten ut via respondenternas arbetsmejl och enkäten på forumet kräver en internetanslutning för att medlemmarna ska vara aktiva. Verksamheterna erbjuder digitala verktyg till personalen, dock kan andra orsaker leda till att de inte kan delta eller väljer att avstå. Sverige är ett privilegierat land på digital teknik och resurser inom arbets- och privatliv. Hade enkätundersökningen genomförts i ett annat land med sämre socioekonomisk status hade möjligtvis bortfallet varit ännu högre då det exempelvis både saknar resurser och digitala verktyg och då vore strukturerade intervjuer ett alternativ att föredra.

8. Slutsatser

I detta avsnitt presenteras först slutsatser som framkommit utifrån studien i relation till studiens forskningsfrågor, sedan presenteras förslag på vidare forskning inom ämnet.

Syftet med studien var att undersöka vilka möjligheter till kommunikation och språkutveckling barn erbjuds i förskolans hall. Utifrån förskollärares och barnskötares perspektiv undersökte vi hur planering och utformning av hallens miljö samt hur användningen av dokumentation i denna miljö användes för att stötta barnen i dess språkutveckling. Samt hur de främjat möjligheterna till kommunikation mellan barn, pedagoger och barns vuxna i denna miljö. Vi har undersökt detta ur ett sociokulturellt perspektiv, med begrepp relaterat till det teoretiska perspektivet.

Slutsatser som kan dras utifrån denna undersökning är att majoriteten av alla respondenter använder hallen som informationscentrum och en miljö för kommunikation med barns vuxna. Detta genom dokumentation på olika sätt, både analoga och digitala. Dokumentationen som publiceras är dokumentation av aktiviteter som skett, bilder, texter, bildstöd, information till barns vuxna såsom matsedel, meddelanden kring den dagliga verksamheten, samt scheman. Genom att publicera dokumentationen i hallmiljön skapas möjligheter för barn och barns vuxna att samtala och reflektera kring den. Om det ej sker ber pedagogerna barnen att berätta om dokumentationen för att uppmärksamma dem på dokumentationen och ge barnen möjlighet till samtal och språkutveckling.

Pedagogerna anser att all dokumentation i hallen stödjer barns språkutveckling om den används. Barnen brukar samtala med kamraterna och sina vuxna kring dokumentationen men pedagogerna brukar även leda in barnen i samtal kring dokumentationen vid på- &/eller avklädning. Genom att pedagogerna är medvetna i samtalen med barnen kring dokumentation och med stöd av dokumentationerna, utmanar, ställer frågor och stöttar barnen agerar pedagogerna stöttande bygnadsställning (scaffolding). Barnen kan då kliva över klyftan från uppnådd kompetens till nästa kunskapsnivå, den framtida kompetensen.

8.1 Förslag till fortsatt forskning

I vår studie behandlas främst ur pedagogers perspektiv hur barn utvecklar språket i relation till dokumentation i hallens miljö och reflektion med pedagoger och barns vuxna. I undersökningen framgår ej i vilken grad pedagogerna involverar barnen i dokumentationen eller i vilken dokumentation som ska publiceras i hallen för barns vuxna att se. Ett förslag på vidare forskning är att undersöka hur stor grad barnen är delaktiga i detta, att skapa och publicera dokumentation. Kanske skulle barnen samtala mer kring dokumentationen då utifrån eget initiativ än att pedagogen behöver be barnet berätta? Skulle barnens språkutveckling då se annorlunda ut? Vi valde att genomföra

studien utifrån pedagogers perspektiv, men vi anser också att det skulle vara intressant att se ur barns perspektiv. Ett annat perspektiv som vore intressant att utgå ifrån är barnens vuxna, att undersöka denna studie utifrån deras perspektiv. Tycker de dokumentationen främjar och speglar verksamhetens innehåll? Synliggörs barnens läroprocesser? Samt undersöka vad de har för förhållningssätt gentemot dokumentation och språkutveckling.

9. Referenser

- Arnér, E. & Sollerman, S. (2018). *Barnet och förskolans pedagogiska ledarskap*. (Upplaga 1). Studentlitteratur.
- Björklund, E. (2008). *Att erövra litteracitet: små barns kommunikativa möten med berättande, bilder, text och tecken i förskolan*. Diss. Göteborgs universitet, 2009.
- Bourbour, M., Högberg, S., & Lindqvist, G. (2019). Putting scaffolding into actions: Preschool teachers' actions using Interactive Whiteboard. *Early Childhood Education Journal*, 47(5), 1–14 <https://doi.org/10.1007/s10643-019-00971-3>.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (Tredje upplagan). Liber.
- Dahlberg, G. Moss, P. & Pence, A. (2014). *Från kvalitet till meningsskapande: postmoderna perspektiv – exemplet förskolan*. HSL.
- Dahlgren, G., Gustafsson, K., Mellgren, E & Olsson, L. (red) (2013). *Barn upptäcker skriftspråket*. (4., rev. uppl.) Liber.
- Evaldsson, A-C. (2017). Barns lek, socialisation och kamratgruppskulturer. I A-L. Lindgren, N. Pramling & R. Säljö (Red.), *Förskolan och barns utveckling* (s. 109 - 123). Gleerup utbildning AB.
- Hjalmarsson, M. (2014). Enkäter till förskollärare. I A. Löfdahl, M. Hjalmarsson & K. Franzén (Red.), *Förskollärares metod och vetenskapsteori* (s. 157–165). (1. uppl.) Liber.
- Hundeide, K. (2006). *Sociokulturella ramar för barns utveckling: barns livsvärldar*. Studentlitteratur.
- Johansson, T. (2017). *Sociala relationer och samspel i förskolan*. (Första upplagan). Liber.
- Kultti, A. (2014). *Flerspråkiga barns villkor i förskolan: lärande av och på ett andra språk*. (1. uppl.) Liber.
- Lindgren, A. (2016). *Etik, integritet och dokumentation i förskolan*. Gleerup.
- Löfdahl Hultman, A., Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.) (2014). *Förskollärares metod och vetenskapsteori*. (1. uppl.) Liber.
- Nordberg, A. (2021). Support of language and communication in the “Tambour situation” in Swedish preschools. *Early Child Development and Care*, 191(5), 699–712. <https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1645134>

Nordin-Hultman, E. (2004). *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. (1. uppl.) Diss. Univ., 2004. Stockholm.

Rienecker, L. (2016). *Problemformulering*. (2. uppl.) Liber.

Saracho, S. (2006). Exploring Young Children's Literacy Development Through Play. *Early Child Development and Care*, 167(1), 103–114.
<https://doi.org/10.1080/0300443011670109>

Selander, S. (2017). *Didaktiken efter Vygotskij: design för lärande*. (Första upplagan). Liber.

SFS 2010:800. Skollag. Utbildningsdepartementet.

Skolverket (2000). *Att samla in och bearbeta data*. Skolverket.

Skolverket (2010). *Perspektiv på barndom och barns lärande: En kunskapsöversikt om lärande i förskolan och grundskolans tidigare år*. Fritzes.

Skolverket (2021-01-19). Att använda sig av forskning. Skolverket.
[https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/utbildning-pa-
vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/att-kunna-anvanda-sig-av-forskning](https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/utbildning-pa-vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/att-kunna-anvanda-sig-av-forskning)

Smidt, S. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. (1. uppl.) Studentlitteratur.

Sverige. Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18*. Skolverket.

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. (3. uppl.) Studentlitteratur.

Tellgren, B. (2004). *Förskolan som mötesplats: barns strategier för tillträden och utslutningar i lek och samtal*. Licentiatavhandling: Univ., 2004. Örebro

UNICEF Sverige. (2018). Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter.
[Barnkonventionen - UNICEF Sverige](#)

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.

Washington-Nortey, P.-M., Zhang, F., Xu, Y., Ruiz, A. B., Chen, C.-C., & Spence, C. (2020). The Impact of Peer Interactions in Language Development Among Preschool English Language Learners: A Systematic Review. *Early Childhood Education Journal*, 1.
<https://doi.org/10.1007/s10643-020-01126-5>

Bilagor

Bilaga 1: Information till anställda

Vi heter Petra Eriksson och Madelene Thörnberg och studerar vid förskolläraryrket, Högskolan i Gävle. Under höstterminen 2021 skriver vi vårt examensarbete i didaktik. Under vecka 46 och till och med onsdag vecka 47 planerar vi för en enkätundersökning på er förskola.

Syftet med denna studie är att undersöka kommunikations- och språkutvecklingsmöjligheterna i förskolans hall utifrån det sociokulturella perspektivet. Vi undersöker ur förskollärares perspektiv hur planering och utformning av miljön i hallen samt användningen av dokumentation i detta rum används för att stötta barn i språkutveckling samt främja kommunikationsmöjligheter mellan barn, pedagoger och barnens vuxna. För att närma oss detta kommer vi att genomföra en enkätundersökning.

Vi anser att begreppet "vårdnadshavare" begränsar oss när vi diskuterar till vilka barnet har nära relation till utöver pedagoger i verksamheten. Vi kommer därför att använda oss av begreppet "vuxna" och "barnets vuxna", som definierar barnets signifikanta andra. I många fall har barn fler personer involverade i barnets liv och utbildning utöver endast vårdnadshavarna. Många familjekonstellationer ser olika ut idag, det kan vara biologiska föräldrar, bonusföräldrar, mor- och farföräldrar, fosterfamiljer och så vidare.

Denna undersökning kommer att avrapporteras som ett examensarbete. Förskolans namn och alla deltagande anställda kommer att avidentifieras i det slutgiltiga arbetet. Allt insamlat material förvaras så att ingen obehörig får tillgång till det. När examensarbetet har examinerats kommer det sparas i högskolebibliotekets databas DIVA.

Medverkan i vår enkätundersökning är frivillig och du kan när som helst avbryta deltagandet. Genom att du fyller i och svarar på enkäten godkänner du att svaren får användas i vår undersökning. Vi står till förfogande för att svara på frågor under hela vår tid på förskolan. Enligt EU:s dataskyddsförordning har du rätt att kostnadsfritt ta del av insamlade uppgifter och vid behov få eventuella fel rättade eller att hanteringen av personuppgifter begränsas. Kontaktperson är vår/min handledare (kontaktuppgifter nedan), som också tar emot eventuella klagomål på hanteringen av personuppgifter.

Vi är tacksam för svar senast 24/11 2021.

Med vänlig hälsning, Petra och Madelene
[Kontaktuppgifter har raderats]

Kontaktperson Högskolan i Gävle:
Handledare: Malin Jonsson
[Kontaktuppgifter har raderats]

Bilaga 2: Enkätfrågor

*Vilken befattning har du?

Förskollärare

Barnskötare

Annat

*Hur länge har du arbetat inom

förskolan?

0–3 år

3–7 år

7–12 år

12–20 år

Mer än 20 år

*Vilken åldersgrupp är barnen i på avdelningen du arbetar på?

Skriv svar:

*Går det barn på din avdelning som är flerspråkiga/har svenska som andraspråk?

(Gradera)

Inget-----Hälften-----Alla

*Har ni haft barns språkutveckling i åtanke vid utformningen av miljön i hallen?

(Gradera)

Inte alls-----delvis-----I stor utsträckning

*Vad finns det för material i hallens miljö som gynnar barns språkutveckling och kommunikation?

(Flersvarsalternativ)

Dokumentation kring aktiviteter

Veckoschema

Matsedel

Namn på hyllor

Bilder på barnen

Foton

Bilder på pedagoger med namn

Bild på klädesplagg med beskrivande

text (tex bild på vantar med texten VANTE)

Övrigt (Skriv svar):

*Presenterar ni dokumentation i hallen?

Ja

Nej

*Om JA, Hur presenterar ni dokumentationen i hallen?

Skriv svar:

*Hur når ni ut med praktisk information samt dokumentation av aktiviteter och barns läroprocesser till barns vuxna som talar annat språk och ej kan läsa svenska?

(Kryssa i svar)

Tolk

Bildstöd

Individuellt samtal vid

hämtning/lämning

Kroppsspråk

Övrigt:

*Vad är syftet med dokumentation i hallen på förskolan? Välj de tre du anser vara viktigast.

- För att det förväntas av mig.
- För att skapa samtal mellan barn och vuxna kring aktiviteter.
- För att barnen ska få reflektera kring dess läroprocesser.
- För att jag vill utvecklas i min yrkesroll genom att dokumentera och reflektera med barn, kollegor och barns vuxna.
- För att barnens vuxna ska få större inblick i verksamheten vi bedriver.
- För att visa för barnens vuxna vad vi ska arbeta med, så de får följa progressionen och läroprocessen.

-Annat (Skriv svar):

*Vet du hur du ska undervisa för att främja barns språkutveckling?

Inte alls-----Lite-----Delvis-----Ganska väl-----Mycket väl

*Samtalar och reflekterar ni i arbetslaget kring hur er undervisning för barns språkutveckling fungerar?

Ja

Nej

*Om ja, beskriv vad förändringen resulterade i efter arbetslagets samtal och reflektion kring genomförd undervisning.

Skriv svar:

*Hur kan du se att barn utvecklar språket i koppling till hallen?

Skriv svar:

*Hur samtalar du kring dokumentationen i hallen tillsammans med barnen?

Skriv svar:

*Hur samtalar barnen och barnens vuxna tillsammans kring dokumentationen i hallen?

Skriv svar:

*Om ni publicerar dokumentation i hallen men barnens vuxna ej samtalar över dokumentationen, hur går du till väga för att uppmärksamma barnets vuxna på syftet med dokumentationen i hallen?

Skriv svar:

*Vad anser du är viktigt i undervisningen med barns språkutveckling?

Skriv svar:

*Hur stöttar du barn, som ni anser behöver mer stöd vid språkutveckling, eller har svenska som andraspråk, att kommunicera och reflektera kring uppsatt dokumentation?

Skriv svar:

Information till digitalt forum för verksamma inom svensk förskola, med efterföljande enkätfrågor. Samma frågor som beskrivs ovan.